

Heints R.M. Passive capacity to perform juristic acts as an element of civil active capacity of minors.

The article analyzes the definition of civil active capacity of natural persons, reveals the existing approaches in the doctrine to its definition and understanding of passive capacity to perform juristic act as an element of civil active capacity.

The author positively perceives the position of the legislature on the formulation of the concept of civil active capacity through the term «ability», because the process of forming the will of natural persons has a biological nature and, accordingly, the basis for granting of natural persons an active capacity is its natural ability to adequately perceive and evaluate the surrounding reality, own actions, make independent decisions, implement them through own actions and be aware of the responsibility for such actions. Given that the basis of active capacity is the ability to independently perform legally significant lawful acts, the key element of active capacity is passive capacity to perform juristic act.

According to the results of the study, the author proposes to classify all juristic act performing by a minor by the criterion of «coordination of their commission with parents (adopter) or trustees» into three groups: 1) juristic act that can be performing without the consent of parents (adopter) or trustees; 2) juristic act that can be performing with the consent of parents (adopter) or trustees; 3) juristic act that can be performing with the consent of parents (adopter) or trustees and with the permission of the guardianship authority.

The consent of parents (adopter) or trustees to perform a juristic act by a minor should be considered as an additional requirement established by the legislature to the procedure of its performing by a minor and an additional guarantee to protect the interests of a minor who cannot fully assess the need to perform the juristic act and its legal consequences.

According to the current legislation, the consent of the parents (adopter) or trustees to perform a juristic act by a minor may be made orally, for default, or in writing by a notarized form.

Key words: minor, civil active capacity, passive capacity to perform juristic act, parents, adopter, trustee, consent, juristic act.

Зозуляк О.І.

**СПОЖИВЧЕ ТОВАРИСТВО ЯК
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ФОРМА
НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЮРИДИЧНИХ
ОСІБ**

УДК 347.195.1

У своїх попередніх наукових роботах нами обґрунтовувалась позиція з приводу того, що споживчі товариства виступають са-

мостійними організаційно-правовими формами непідприємницьких юридичних осіб корпоративного типу, а тому у рамках цієї статті перейдемо до їх розгляду в іпостасі самостійної організаційно-правової форми. Розглядаючи питання щодо особливостей цієї організаційно-правової форми непідприємницьких юридичних осіб, варто зазначити, що як синонім до поняття «споживче товариство» вживається термін «споживчий кооператив». Водночас у цілях цієї наукової праці, будемо використовувати поняття «споживче товариство» з огляду на те, що такий термін застосовується на рівні ЦК України (ст. 85, 86).

Вказуючи на споживче товариство як різновид непідприємницьких товариств, ЦК України, на жаль, не подає його легального визначення, що ускладнює дослідження цивільно-правової природи цієї організаційно-правової форми юридичних осіб. У той же час законодавець зробив спробу тлумачення змісту поняття «споживче товариство» у ГК України та спеціальних законах. Так, відповідно до ч. 2 ст. 111 ГК України споживче товариство – це самоврядна організація громадян, які на основі добровільності членства, майнової участі та взаємодопомоги об'єднуються для спільної господарської діяльності з метою колективного організованого забезпечення своїх економічних і соціальних інтересів. Кожний член споживчого товариства має свою частку в його майні. Майже аналогічне визначення міститься у ст. 5 Закону України «Про споживчу кооперацію», відповідно до якої споживче товариство це – самостійна, демократична організація громадян, які на основі добровільності членства і взаємодопомоги за місцем проживання або роботи об'єднуються для спільного господарювання з метою поліпшення свого економічного і соціального стану. Дещо інше визначення міститься у ст. 1 Закону України «Про кооперацію», згідно якої споживчий кооператив (споживче товариство) це – кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для організації торговельного обслуговування, заготівель сільськогосподарської продукції, сировини, виробництва продукції та надання інших послуг з метою задоволення споживчих потреб його членів.

На доктринальному рівні в цілому розвивається законодавчий підхід у частині ознак споживчих кооперативів. Серед них можна виділити такі : це членська юридична особа; створюється для задоволення матеріальних та інших потреб учасників шляхом об'єднання ними майнових внесків; задоволення потреб виключно своїх членів; члени товариства мають право власності на пай; субсидіарна відповідальність членів товариства в межах вартості паю; право на отримання прибутку у межах, встановлених законом.

Спираючись на науковий підхід щодо сутності організаційно-правової форми юридичних осіб як поєднання різних ознак цієї юридичної особи, за допомогою яких остання відмежовується від інших юридичних осіб, вбачаємо, що через окремі ознаки споживчих товариств є можливість вести мову про самостійність їх організаційно-правової форми. Вважаємо, що в основу самостійності їх організаційно-правової форми слід закладати такі особливості: 1) специфічна мета діяльності, спрямована на задоволення споживчих потреб членів товариства; 2) виникнення майнового зв'язку між членом товариства та самим товариством, який опосередковується паєм; 3) субсидіарна відповідальність членів товариства за зобов'язаннями товариства в межах вартості паю.

Розглянемо детальніше окремі з наведених ознак цієї організаційно-правової форми непідприємницьких юридичних осіб. Перша з ознак пов'язана з реалізацією приватно-корисного інтересу. Спроба тлумачення категорії «приватно-корисного інтересу» зроблена у Проекті Закону «Про непідприємницькі організації» від 14 травня 2002 р. Відповідно до положень даного законопроекту приватно-корисними є організації, створені з метою досягнення цілей визначених статутом організації в інтересах її членів або особливих осіб. Справді, у споживчих товариствах чітко простежуються приватні начала в їхній природі, оскільки вони створюються для реалізації непідприємницької мети, яка спрямована на задоволення приватних інтересів їх членів. Усі юридичні особи, створені в організаційно-правовій формі споживчого товариства, використовуються в якості правового інструменту для до-

сягнення приватної вигоди для їх членів, яка не пов'язана з метою отримання прибутку. Для споживчих кооперативів характерним є те, що вони створюються насамперед для задоволення споживчих потреб їх членів шляхом організації торговельного обслуговування, заготівель сільськогосподарської продукції, сировини, виробництва продукції та надання інших послуг [1].

Такий інтерес може проявлятися в «організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів», «у задоволенні економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативу на засадах самоврядування». Садово-городні кооперативи створюються з метою забезпечення громадян земельними ділянками; надання його членам послуг з електро- та водопостачання, вивезення сміття; підтримання в належному стані території та майна кооперативу, зовнішніх та внутрішніх шляхів; проведення робіт з огороження території кооперативу тощо. Метою діяльності гаражних кооперативів є сприяння у будівництві його членами гаражів для зберігання в них транспортних засобів; надання послуг з електро- та водопостачання, вивезення сміття, охорони майна, що зберігається в гаражах; надання послуг технічного обслуговування транспортних засобів тощо.

Досліджуючи конструкцію приватноправового інтересу, яка закладається, у визначення того чи іншого споживчого товариства, слід наголосити також на тому, що для них характерним є право членів кооперативу на прибуток. З цього приводу І. М. Кучеренко підкреслює, що в якості однієї з ознак споживчого товариства не може бути право його членів на отримання частини прибутку товариства, адже за такої ситуації Закон України «Про споживчу кооперацію» регулює діяльність споживчих товариств як організацій, що мають на меті отримання прибутку [2]. Справді, за загальним правилом засновники непідприємницької юридичної особи не вправі розподіляти між собою прибуток, отриманий від її діяльності. Власне, споживчі товариства є винятком з цього правила, адже згідно діючого законодавства члени таких товариств мають право на визначену частку у майні і право на

частку доходу від діяльності останніх. Як слушно зауважує В. В. Зіновчук, споживче товариство має особливий статус, будучи юридичною особою, що створена для взаємної допомоги членів. Проте отримання доходу, частина якого фактично є прибутком, не може бути класифікаційною ознакою, яка визначає належність цієї юридичної особи до прибуткових організацій. Він зауважує, що лише кінцева мета організації визначає, чи є вона орієнтованою на отримання прибутку, чи має зовсім інші наміри, а прибуток є лише засобом здійснення цих намірів [3].

Отже, зважаючи на викладене вище, доходимо висновку, що споживче товариство є приватно-корисними, тобто створюється та діє з метою досягнення цілей, визначених його статутом в інтересах членів останнього.

Далі ж перейдемо до характеристики ознаки, що пов'язана із виникненням майнового зв'язку між членом споживчого товариства та самим товариством. Аналіз діючих на сьогодні нормативно-правових актів, якими регламентуються правове становище споживчих товариств, свідчить про відсутність єдності у визначенні об'єктів права власності їх членів, адже у них закріплено різні об'єкти права власності – пай (частка), частка в майні товариства, загальна частка. Безперечно, така ситуація негативно позначається на єдності правозастосовної практики в частині реалізації членами споживчих товариств належних їм майнових прав. З цього приводу в юридичній літературі абсолютно правильно вказується, що об'єктом права власності членів споживчого товариства слід вважати пай, що відповідає законодавству ЄС у частині регламентації відносин за участі кооперативів [4]. Легальне визначення поняття «пай» розкривається у Законі України «Про кооперацію» як майновий поворотний внесок члена (асоційованого члена) кооперативу у створення та розвиток кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки. В юридичній літературі цілком слушно вказується на те, що право на пай можна охарактеризувати наступними ознаками: 1) засноване на членстві у кооперативі; 2) посвідчується пайовою (членською) книжкою; 3) носить зобов'язальний характер, який

полягає у забезпеченні кооперативом права вимоги його членів про щорічне нарахування часток доходу на паї, виділення паю в натурі, грошах або, за бажанням, цінними паперами при виході з кооперативу і отриманні майна кооперативу у разі його ліквідації пропорційно вартості паю; 4) може бути переуступлене іншому членові кооперативу або третій особі за згодою кооперативу; 5) може успадковуватись [5]. Усі вищеперелічені ознаки вказують на таку важливу ознаку паю як його оборотоздатність.

У досліджуваному аспекті варто зупинитись не лише на проблемі майнового зв'язку між членом споживчого товариства та самим товариством, а й проаналізувати питання власності самого товариства, яке особливо гостро стоїть як у доктрині, так і практиці правозастосування. Справа у тому, що у ч. 6 ст. 9 ЗУ «Про споживчу кооперацію» закріплено положення, за яким суб'єктами права власності споживчої кооперації є члени споживчого товариства, трудові колективи кооперативних підприємств і організацій, а також юридичні особи, частка яких у власності визначається відповідними статутами. Отже, з цієї статті вбачається, що як суб'єкти права власності названі члени останнього, відтак суб'єктом права власності саме товариство бути вже не може, інакше, як зауважується у правовій літературі, існувало б два суб'єкти на один об'єкт – майно товариства. Однак, якщо суб'єктами права власності на майно товариства вважати його членів, то виходитиме, що їм це майно належатиме на праві спільної власності. Ким же тоді буде товариство щодо свого майна – незрозуміло. Варто зазначити, що аналогічна ситуація свого часу існувала стосовно прав на майно селянського (фермерського) господарства. Нині ж вона виправлена, і таке господарство визнається власником свого майна. З невідомих причин змін до законодавства про споживчу кооперацію дотепер не вноситься [4]. Справді, дослідники цієї проблеми відзначають, що визначення об'єкта права власності членів споживчого товариства як частки в його майні суперечить доктринальному визначенню юридичної особи як суб'єкта, майно якого є відособлене від майна його учасників, оскільки спричиняє виокремлення двох суб'єктів права власності на майно – товариства та його членів [6]. Безперечно,

наявну прогалину, що має місце в діючих актах споживчого законодавства, слід вирішувати шляхом закріплення у них норми про те, що споживче товариство є власником майна. Це усуне колізію щодо подвійності суб'єктів права власності стосовно майна споживчого товариства.

Видами досліджуваної організаційно-правової форми підприємницьких юридичних осіб корпоративного типу виступають житлово-будівельні кооперативи, гаражні кооперативи, дачні кооперативи, обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи, кредитні спілки, садові товариства та інші. Перелік видів цієї організаційно-правової форми підприємницьких юридичних осіб є відкритим. Наведені види споживчих товариств, крім загальних положень ЦК України, регламентовані у спеціальних законодавчих актах – ЗУ «Про кооперацію», ЗУ «Про споживчу кооперацію». Для окремих кооперативів характерною є розгалужена регламентація з пріоритетністю застарілих підзаконних нормативно-правових актів житлового законодавства. Йдеться, зокрема про житлово-будівельні кооперативи. Окреслену специфіку нормативної регламентації відносин за участі житлово-будівельних кооперативів відзначає М. К. Галянтич [7], зауважуючи, що правовий статус житлово-будівельного кооперативу визначений Житловим кодексом України та підзаконними нормативними актами. У цивільно-правовій доктрині досліджується правове становище житлово-будівельних кооперативів з позицій сьогодення. Так, Д. Д. Позова надає визначення житлово-будівельного кооперативу як виду споживчого кооперативу, який утворюється фізичними та/або юридичними особами на добровільних засадах на підставі членства і об'єднання майнових (пайових) внесків із метою задоволення своїх житлових потреб шляхом спільної участі за рахунок власних коштів у будівництві або реконструкції багатоквартирного жилого будинку, його наступному утриманні й управлінні будинком і прибудинковою територією [8]. Із запропонованим визначенням погоджуємось.

Окремі із споживчих товариств регламентовані в спеціальних законодавчих актах. Такими є кредитні спілки, правовий статус яких регламентований в межах ЗУ «Про кредитні спілки». У ви-

щонаведеному Законі кредитна спілка визначається як неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки. Як слушно з цього приводу відзначає Л. А. Савельєва, неприбуткова кооперативна природа принципово відрізняє кредитні спілки від інших суб'єктів фінансового ринку [9], акцентуючи увагу на еволюції правового статусу кредитної спілки – від громадської організації до фінансової установи, що діє на кооперативних засадах. Отже, як впливає з наведеного, в основі діяльності кредитних спілок лежать кооперативні начала, що дозволяє стверджувати про поширення на них кооперативного законодавства.

До кооперативів, що отримали свою регламентацію в рамках спеціальних законів належать й сільськогосподарські кооперативи. Їхнє правове становище регулюється Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію». У наведеному законі сільськогосподарський кооператив визначається як юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування. Стаття 5 цього Закону регламентує, що залежно від виду діяльності сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи поділяються на переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі та інші. У тому разі, коли має місце поєднання кількох видів діяльності утворюються багатофункціональні кооперативи. Водночас у Законі підкреслено, що сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи надають своїм членам також інші послуги, зокрема технологічні, транспортні, меліоративні, ремонтні, будівельні, з ветеринарного

обслуговування тварин і племінної роботи, бухгалтерського обліку та аудиту, науково-консультаційного обслуговування.

Правовий статус сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів всебічно досліджений з позицій аграрно-правової доктрини (Н. О. Багай, Я. З. Гаєцька-Колотило, О. В. Гафурова, В. Ю. Уркевич та інші). Представники науки аграрного права з урахуванням предметних особливостей галузі наполягають на диференціації правових норм у частині регламентації відносин за участі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Серед їх найбільш істотних ознак, що обумовлюють диференціацію правового регулювання у цій сфері, вказується на використанні землі як основного засобу виробництва, веденні сільськогосподарської діяльності, знаходженні кооперативу в сільській місцевості [10]. Так, В. Ю. Уркевич вказує на те, що ЗУ «Про сільськогосподарську кооперацію» здійснив уніфікацію правового регулювання діяльності сільськогосподарських та інших видів кооперативів, що не можна визнати виправданим. Очевидним, вважає автор, є необґрунтований ухил законодавця на розвиток в країні саме обслуговуючої кооперації на селі [11].

Водночас тенденції, що мають місце в цивілістиці тяжіють до уніфікації правових норм, якими регламентуються відносини за участі кооперативів, при чому не тільки в частині видів самих споживчих кооперативів, а й в частині функціонування виробничих та споживчих кооперативів. Так, Т. Є. Абова акцентує увагу на тому, що при реформуванні російського цивільного законодавства про юридичні особи, залишилось невирішеним питання щодо кооперативів, сутність яких незалежно від того чи вони виробничі, чи споживчі однакова. Незважаючи на цей факт, вони продовжують регламентуватись окремо [12]. Як слушно вказується у цивілістичній літературі, акценти при визначенні особливостей правової природи кооперативних товариств слід робити не на підприємницькій чи непідприємницькій їх сутності, а на такій конститутивній ознаці кооперативів, як створення їх з метою задоволення інтересів та потреб членів кооперативу [13].

Абсолютно підтримуючи наведені позиції, хочемо зауважити, що в умовах сьогодення діяльність кооперативів (як підпри-

емницьких, так і непідприємницьких) слід регламентувати на єдиних принципах. Вважаємо, що з метою забезпечення гармонійності та логіки ЦК України як базового нормативно-правового акта в сфері приватноправових відносин, на рівні Кодексу доцільно передбачити дефініцію споживчого товариства та фундаментальні положення, які визначають правовий статус такої організаційно-правової форми, особливості ж окремих підвидів слід розкривати на рівні спеціального законодавства. При цьому пріоритетним вбачаємо регулювання на рівні ЗУ «Про кооперацію» за умов його суттєвого удосконалення та закріплення у його рамках норм, якими б регламентувалась діяльність споживчих товариств як окремої організаційно-правової форми непідприємницьких юридичних осіб. Суттєвого перегляду потребують норми вищенаведеного Закону в частині об'єктів права власності споживчих товариств, порядку розподілу прибутку та відповідальності членів товариств. Реформування законодавства у сфері діяльності споживчих товариств слід здійснювати з урахуванням необхідності адаптації законодавства України до законодавства ЄС, зокрема Регламенту Ради ЄС про статут Європейського кооперативного товариства.

У контексті розглядуваної проблематики щодо функціонування споживчих товариств вбачаємо за доцільне звернутися до характеристики такої специфічної непідприємницької юридичної особи, що побудована на корпоративних засадах, як об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ). Як слушно зауважується у правовій літературі, в умовах ринкової економіки ОСББ є ефективною формою утримання приватного житлового фонду. Створюючи ОСББ, власники багатоквартирного будинку мають можливість організувати власну управлінську структуру для вирішення проблем щодо утримання будинку та покращення технічного стану будинку, умов проживання в ньому, що сприяє координації зусиль власників житла, які спрямовані на управління багатоквартирним будинком [14]. При цьому для позначення об'єднань власників житлових та нежитлових приміщень у законодавствах тих чи інших країн застосовуються різні терміни, як: кондомініум, товариство власників, квартирне товариство, това-

риство власників житла, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку. Правові аспекти створення та функціонування таких об'єднань визначаються окремим нормативним актом. Мета створення таких об'єднань, як впливає з їх нормативного визначення, не є стандартизованою. У Молдові, Казахстані - кондомініум, а в Російській Федерації товариство власників житла, яке створюється як для спільного утримання власниками приміщень багатоквартирного будинку, так і для управління спільною власністю, у тому числі і земельною ділянкою [15].

В Україні особливості створення та функціонування об'єднання співвласників багатоквартирного будинку регламентовані в ЗУ «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», а також у ЗУ «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку». Згідно з нормами ЗУ «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» об'єднання співвласників багатоквартирного будинку – це юридична особа, створена власниками квартир та/або нежитлових приміщень багатоквартирного будинку для сприяння використанню їхнього власного майна та управління, утримання і використання спільного майна. К. В. Кацюба, аналізуючи положення вищезазначеного Закону, виділяє такі види його діяльності: керування, обслуговування, експлуатація й ремонт нерухомого майна в об'єднанні; будівництво додаткових приміщень та об'єктів спільного майна об'єднання; здача в оренду, в найм або продаж нерухомого майна, що входить до складу об'єднання й перебуває у власності товариства, що фактично можна також віднести до господарської діяльності даної особи [16].

Як впливає із наведеного, діяльність об'єднання співвласників багатоквартирного будинку пов'язана з реалізацією приватно-корисної мети в інтересах власників квартир та/або нежитлових приміщень багатоквартирного будинку. Така риса об'єднання співвласників багатоквартирного будинку дозволяє сприймати його в якості споживчого кооперативу. У цьому зв'язку Т. Є. Абова зауважує, що статус товариств співвласників житла за законодавством Російської Федерації (за вітчизняною термінологією – об'єднань співвласників багатоквартирного будинку) незрозу-

мілій. При реформуванні російського законодавства про юридичні особи, останні віднесені до споживчих кооперативів. Проте такий підхід, на думку цивіліста, є неправильним, адже товариства співвласників житла не є кооперативами, хоча функціонують поряд із ними [12].

Дійсно, правова природа об'єднань співвласників багатоквартирного будинку є дуже схожою за багатьма параметрами з юридичною природою кооперативів. Водночас мета їх діяльності, як впливає із Закону, відрізняється від мети діяльності споживчих товариств. Специфічна мета діяльності об'єднань співвласників багатоквартирного будинку полягає у сприянні використання їхнього власного майна та управління, утримання і використання спільного майна. Ще однією рисою, що не дозволяє ставити знак рівності між об'єднаннями співвласників багатоквартирного будинку та споживчими кооперативами є те, що перші створюються власниками квартир та/або нежитлових приміщень багатоквартирного будинку. З огляду на такі відмінності, зараховувати об'єднання співвласників багатоквартирного будинку до числа споживчих кооперативів навряд чи доцільно. Очевидно, що у перспективі об'єднання співвласників багатоквартирного будинку будуть претендувати на виокремлення у самостійну організаційно-правову форму непідприємницьких юридичних осіб, проте з позицій сьогодення таку юридичну особу слід сприймати як непідприємницьку юридичну особу корпоративного типу із особливим статусом, що має суміжну правову природу із споживчими товариствами.

Підсумовуючи слід наголосити, що кваліфікуючими ознаками споживчого товариства як самостійної організаційно-правової форми непідприємницьких юридичних осіб є такі: 1) вони є юридичними особами приватного права; 2) створюються для реалізації непідприємницької мети, яка спрямована на задоволення приватних інтересів учасників (засновників); 3) наявність майнового зв'язку між учасниками споживчого товариства та самим товариством. Доводиться доцільність застосування уніфікованого підходу при регламентації споживчих товариств. Видами цієї організаційної правової форми непідприємницьких юридичних осіб

є житлово-будівельні кооперативи, споживчі кооперативи, гаражні кооперативи, дачні кооперативи, обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи, садові товариства. Перелік видів споживчих товариств як організаційно-правової форми невідприємницьких юридичних осіб є відкритим. З урахуванням правової природи кредитної спілки, доведено можливість застосування при регламентації їх правового становища кооперативного законодавства.

1. Коверзнев В. О. *Правова класифікація кооперативних організацій в Україні* / В. О. Коверзнев // *Інформація і право*. – 2015. – № 1(13). – С. 127–133.
2. Кучеренко І.М. *Правове положення споживчих товариств* / І.М. Кучеренко // *Підприємництво, господарство і право*. – 2001. – № 4. – С. 15–18.
3. Зіновчук В. В. *Сільськогосподарська кооперація: теорія, методологія, практика: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.07.02* / В. В. Зіновчук; *Ін-т аграр. економіки УААН*. – К., 2000. – 35 с.
4. Зеліско А. В. *Правовий статус споживчих товариств : монографія [Текст] / Алла Володимирівна Зеліско // Івано-Франківськ, Сімик. – 2011. – С. 154.*
5. Гафурова О. В. *Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов'язки членів: монографія / О. В. Гафурова. – К. : Изд-во МАУП, 2006. – С. 176.*
6. *Правове регулювання некомерційних організацій в Україні : монографія [Текст] / [І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Борисова, О. П. Печений та ін. ; за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої]. – Х. : Право, 2013. – С. 290.*
7. Галянич М. К. *Теоретико-правові засади реалізації житлових прав громадян в умовах ринкових перетворень : монографія / М. К. Галянич. – К. : НДІ приватного права і підприємництва АПРН України, 2006. – 512 с.*
8. Позова Д. Д. *Правове становище житлово-будівельних кооперативів за законодавством України [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Д. Д. Позова. – Одеса, 2012. – 21 с.*
9. Савельєва Л. А. *Кредитні спілки як суб'єкт цивільно-правових відносин / Л. А. Савельєва // Наукові записки : юридичні науки. – 2006. – Том 53. – С. 122–125.*

10. Кооперативне право: підручник для вузів [Текст] / За ред. В. І. Семчика. – К.: ІнЮре, 1998. – 332 с.
11. Уркевич В. Ю. Новели правового регулювання сільськогосподарської кооперації в Україні [Текст] / В. Ю. Уркевич // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2013. – Вип. 182. – Ч. 1. – С. 73–82.
12. Абова Т. Е. О новых подходах к регулированию гражданского оборота в проекте Федерального Закона «О внесении изменений в части первую, вторую, третью и четвертую Гражданского кодекса Российской Федерации, а также в отдельные законодательные акты [Текст] / Т. Е. Абова // Актуальні проблеми цивільного, сімейного та міжнародного приватного права (Матвеевські цивілістичні читання) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 10 листопада 2011 р.). – К.: Алерта, 2012. – С. 3–9.
13. Зеліско А. В. Система організаційно-правових форм кооперативів: проблеми адаптації до законодавства ЄС [Текст] / А. В. Зеліско // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 3. – С. 14–18.
14. Мирза С. С. Участь об'єднань співвласників багатоквартирного будинку у договірних відносинах [Текст] / С. С. Мирза, О. І. Демченко // Південноукраїнський правовий часопис. – 2015. – № 1. – С. 55–58.
15. Гейнц Р. М. Поняття об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: порівняльно-правовий аналіз законодавства України й інших країн [Текст] / Р. М. Гейнц // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства : збірник наукових статей. – Вип. XXXII. – 2013. – С. 87–96.
16. Кацюба К. В. Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків як вид невідприємницьких товариств [Текст] / К. В. Кацюба // Право і суспільство. – 2013. – № 6–2. – С. 75–79.

Зозуляк О. І. Споживче товариство як організаційно-правова форма невідприємницьких юридичних осіб

Стаття присвячена характеристиці споживчого товариства як організаційно-правової форми невідприємницьких юридичних осіб. Автор доводить, що кваліфікуючими ознаками споживчого товариства як самостійної організаційно-правової форми невідприємницьких юридичних осіб є такі: 1) вони є юридичними особами приватного права; 2) створюються для реалізації невідприємницької мети, яка спрямована на задоволення приватних інтересів учасників (засновників); 3) наявність майнового зв'язку між учасниками споживчого товариства та самим товариством. Доводиться доцільність застосування уніфікованого підходу при регламентації споживчих товариств. Видами цієї організаційної правової форми невідприємницьких юридичних осіб є житлово-будівель-

ні кооперативи, споживчі кооперативи, гаражні кооперативи, дачні кооперативи, обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи, садові товариства. Перелік видів споживчих товариств як організаційно-правової форми невідприємницьких юридичних осіб є відкритим.

Ключові слова: юридична особа, невідприємницька юридична особа, споживче товариство

Zozuliak O. I. Consumer society as a legal form of non-for-profit legal entity

The scientific article analyses the modern understanding of the term « consumer society » in Ukraine. The author gives reasons for feasibility to separate such independent legal entities' forms as public associations and consumer societies within the group of non-business entities of the corporate type.

The author explains that the membership in the non-business entity of corporate type may both generate (in consumer societies) and not generate (in public associations) the property relationships between a member of such a legal entity and the legal entity itself.

There are criteria to distinguish non-business entities of public law and non-business entities of private law, namely: 1) the approach chosen by a legislator should constitute the basis 2) the additional criteria are: the category of interest, legal regime of property, the peculiarities of the founder's liability for the obligations imposed on the established non-business entity.

The consumer society is singled out into the independent legal form of the non-business entities according to the following peculiarities: 1) the property relationship between the consumer society's participants and the consumer society itself; they are legal entities of the private law; 2) specifics of the society participants' liability for obligations of the society; 3) private interest of the participants (founders) makes the basis of the society activity.

Key words: legal entity, legal entity of private law, non-business entity, consumer society, legal form of legal entity.

Пижова М.О.

ФАКТОРИ ТА ПРИНЦИПИ СПРАВЕДЛИВОЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ

УДК 329.232

В сучасних умовах ринкової економіки інститут оплати праці відіграє важливу, навіть ключову роль. Оскільки добробут населення прямо залежить від рівня оплати праці. А рівень оплати праці у свою чергу залежить від економічної ситуації, добробуту в країні та особливостей функціонування інституту оплати праці в країні.